

1 וכן אם מכרו משדה אחוזתם, גזאלין לעולם – יכולים לגאול מיד,
 2 ולכן אימא – שמא תאמר שפמצות ראש השנה נמי לא ליתייבו,
 3 לכך קמשמע לן שהם חייבים בזה, שכן נהי דליתנהו – אף שכהנים
 4 אינם בדין השמטת קרקע של יובל לגמרי, מכל מקום בשאר דיני
 5 יובל, בהשמטת כספים ובשילוח עבדים, בזה מיהא איתנהו – מכל
 6 מקום הם שייכים כשאר ישראל, ולכן חייבים בתקיעת שופר בראש
 7 השנה שהוקשה ליובל.
 8 שנינו בברייתא: הכל חייבים במקרא מגילה, בהנים ליום
 9 וישיראלים. שואלת הגמרא: פשיטא. ומשיבה: לא צריכא – לא
 10 נצרך התנא אלא ללמד לחייבים ליבטיל – לבטל עבודתם במקדש
 11 לקרא מגילה, ונדרבירו דרב יהודה אמר שמואל, דאמר רב יהודה
 12 אמר שמואל, בהנים בעבודתם וליום פדוינו וישיראל במעמד,
 13 מבטלין עבודתם דוכנן ומעמדן ונכאין לשמוע מקרא מגילה.
 14 שנינו בברייתא: הכל חייבין בוימו, בהנים ליום וישיראלים. שואלת
 15 הגמרא: פשיטא. ומשיבה: לא צריכא, אלא כדי ללמד את חיוב
 16 הימון בכהנים דקאכילי – שאוכלים קרשים, שכן סלקא דעתך
 17 אמניא – היה עולה בדעתך לומר ש'ואכלו אתם אשר בפר בהם'
 18 אמר רחמנא (שמות כט לג), והא בפרה היא – שאכילת הקדשים
 19 היא אכילת חובה משום כפרה, ואינה נחשבת קביעות סעודה
 20 להתחייב בוימו, לכן קא משמע לן שאף אכילה זו חייבת בוימו,
 21 שכן 'ואכילת ושבעת' אמר רחמנא (דברים ח ט), שכל אכילה
 22 משביעה נחשבת קביעות סעודה לענין ברכת הימון ווימו, והא
 23 איתנהו – והרי אף אכילה זו משביעה.
 24 שנינו בברייתא: הכל מצטרפין לוימו, בהנים ליום וישיראלים.
 25 שואלת הגמרא: פשיטא – ודאי שאם אכלו כהן לוי וישיראל יחד,
 26 מצטרפין לוימו. ומשיבה: לא צריכא, אלא באופן דקאכילי –
 27 שאוכלים הבהנים תרוסה או קרשים, והוך קאכיל – אוכל חולין,
 28 שבאופן זה סלקא דעתך אמניא, הואיל ואי בעי דר למיכל בהדי
 29 בהן – הואיל ואם רוצה הזור לאכול עם הכהן, לא מצוי אכיל – אינו
 30 יכול לאכול, שור אסור בתרומה, אם כן אימא – יש לומר שלא
 31 ליצטרף הזור עם הכהן לוימו, שאין קביעותם יחד נחשבת קביעות
 32 וחיבור, לכן קא משמע לן שמצטרפין, נהי דדר בהדי בהן לא מצוי
 33 אכיל – אף שזר אינו יכול לאכול עם הכהן בתרומתו, מכל מקום
 34 בהן בהדי דר מצוי אכיל באכילת החולין.
 35 שנינו במשנתנו (ב): הכל מעריבין – יכולים להתחייב 'ערך פלוני
 36 עלי', בהנים ליום וישיראלים. שואלת הגמרא: פשיטא. ומשיבה:
 37 אמר רבה, לא נצרכא להשמיע את אלא לדעת בן בוכרי, דתנן
 38 (שקלים פ"א מ"ד) לגבי מחצית השקל שמחויב כל יהודי לשקול אחת
 39 בשנה, שמכסף זה היו קונים קרבנות ציבור כל השנה, אמר רבי
 40 יהודה, תיעיד בן בוכרי ביבנה, כהנים אינם חייבים לשקול מחצית
 41 השקל, אך כל בהן ששוקל אינו חוטא בכך שיביאו מכסף בהמת
 42 חולין לעזרה. אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לכן בוכרי, לא בן הדין,
 43 אלא חייבים כהנים לשקול, וכל בהן ש'אינו שוקל, חוטא, אלא
 44 שבהכנים פוטרים עצמם (שלא כדיון שכן הם דורשין מקרא – פסוק
 45 זה לעצמן – להנאתם לפטור עצמם, 'וכל מנתח בהן לליל תהיה
 46 לא תאכל' (ויקרא ו טז), ואם אמנם אנו הכהנים חייבים לשקול, יש
 47 לנו חלק בקרבנות הציבור הבאים מכסף זה, והואיל ועומר ושתי
 48 הלחם ולחם הפנים שלנו הם, שיש לנו חלק בהם, היאך הם נאכלין
 49 – היאך חייבה התורה באכילתן. שואלת הגמרא: ולדעת בן בוכרי
 50 נמי, ביון דלקתחילה לא מתייבי כהנים לאיתנו – להביא מחצית
 51 השקל, אם כן כי מיתי – כשהוא מביא ושוקל, נמי חוטא הוא,
 52 דקא מעייל – שהרי מכניס חולין לעזרה, שכספו אינו קודש
 53 והקרבות הנקנים ממנו חולין. משיבה הגמרא: מדובר דמיתיה' להו

54 וקמר – הכהן מוסר כספו מתנה לציבור.
 55 מסיים רבה: לכן בוכרי סלקא דעתך אמניא, הואיל וכתוב (ויקרא
 56 כז כה) 'וכל ערפך יהיה בשקל הכרש', שהוקשו ערכין לשקלים,
 57 אם כן כל דאיתיה – מי שישנו במצות שקלים איתיה – ישנו
 58 בערכין, והני בהנים, הואיל וליתנהו – ואינם בחיוב שקלים,
 59 ליתנהו – אינם בערכין, לכן קא משמע לן המשנה שכהנים
 60 מעריבים. מקשה אביי: אמר ליה אביי לרבה, האי 'וכל ערפך' אינו
 61 מייש ערכין לשקלים, אלא לדין של כל ערכין שאיתה מעריך לא
 62 יהו פחותין מפלע, לזה הוא אמר אביי – בא הפסוק.
 63 מתרץ אביי באופן אחר: אלא אמר אביי, איצטרף המשנה להשמיע
 64 שכהנים מעריבים, שכן סלקא דעתך אמניא, הואיל וכתוב בפדיון
 65 הבן (במדבר יח טז) 'ופדיו מן חדש תפדה בערפך, הוקשו ערכין
 66 לפדיון הבן, שכל דאיתיה בפדיון הבן, איתיה בערכין, והני בהנים,
 67 הואיל וליתנהו בפדיון הבן – שפטורים מלפדות את בניהם, ליתנהו
 68 בערכין, לכן קא משמע לן שכהנים מעריבים. מקשה רבא: אמר ליה
 69 רבא לאביי, אלא מעתה לדעתך שיש מקום לדרוש שכל שנאמר בו
 70 'בערך' הוקש לערכין, אם כן נפי איל אישם – איל שבא לקרבו
 71 אשם גזלות, דכתיב בו (ויקרא ה כה) 'ואת אשמו יביא לה' איל
 72 תמים מן הצאן בערפך, הכי נמי יש לך להקישו לערכין, דכל
 73 דאיתיה בערכין איתיה באיל האשם ולכן מוקמים ואנדרוינונם
 74 דליתנהו בערכין (ב). ליתנהו באיל האשם – פטורים מאשם, והיאך
 75 יתכן לפטור ישראלים אלו מאשם אם נתחייבו בו. אלא ודאי אין
 76 להקיש כך, וכן אין להקיש פדיון הבן לערכין.
 77 מתרץ רבא באופן אחר: אלא אמר רבא, ואיתמא – ויש אומרים
 78 שאמר זאת רב אשי, איצטרף, שכן סלקא דעתך אמניא, הואיל
 79 וכתוב לגבי עני שהעריך ואין ידו משגת לשלם (ויקרא כז ח)
 80 'והעמידו לפני הכהן, שמעמידים את הנערך שהוא ישראל לפני
 81 הכהן להעריכו ולא מעמידים בהן לפני בהן, שכהנים אינם בתורת
 82 ערכין, לכן קא משמע לן שגם כהנים ישנם בפרשת ערכין.
 83 לעיל (ב). מבואר שמשנתנו 'הכל נערכין' באה לאתווי – לרבות
 84 מנוול ומוכה שהיו. מבררת הגמרא: מאי הני מילי – מאיזה פסוק
 85 למדנו זאת. ומשיבה: דתנו רבנן, בפסוק (ויקרא כז ב) 'איש כי יפלא
 86 גדר בערפך נפשת לה', 'בערך' מרבה להביא ערך סתום מבואר
 87 להלן (ע"ב).
 88 דורשת הברייתא עוד: דבר אחר, 'בערפך' נדרש שעריך פולו הוא
 89 נותן – רק המעריך את כולו, שאמר 'ערך כולי עלי' או 'ערכי עלי',
 90 מתחייב, ולא ערך אברים – האומר 'ערך ידי עלי' לא אמר כלום.
 91 ואם כן יבול היית לפרש שאני מוציא אף דבר ו-אברו שהנשקמה
 92 תלויה בו, והאומר 'ערך ראשי עלי' פטור, תלמוד לומר (ויקרא כז
 93 ב) 'נפשת', שהערך תלוי בנפש, והמעריך אבר שהנשמה תלויה בו
 94 נותן ערך כולו.
 95 דורשת הברייתא עוד: תיבת 'נפשת' משמע גם שרק מי שנפשו בו
 96 נערך ולא הפת. ועדיין יכול היית לפרש שאוציא רק את הפת ולא
 97 אוציא את הגוסס שעדיין חי הוא, תלמוד לומר (ויקרא כז ח)
 98 'והעמידו לפני הכהן והעריך אתו הכהן, הוקש ערך להעמדה ללמד
 99 שכל שישנו בהעמדה – שאפשר להעמידו לפני הכהן שיעריכנו,
 100 ישנו בהערכה – נערך, וכל שאינו בהעמדה גוסס אינו בהערכה.
 101 דורשת הברייתא עוד: דבר אחר, תיבת 'נפשת' נאמרה בלשון רבים,
 102 שכן אם היה כותב 'נפש', הייתי יכול לסבור שאין לי שמתחייב אלא
 103 אחד שהעריך אחד, אך אחד שהעריך מאה איש, מנין שמתחייב,
 104 תלמוד לומר 'נפשות'.
 105 דורשת הברייתא עוד: דבר אחר, תיבת 'נפשת' נצרכת, שכן

59 שקלים, וודאי לזה נתכוין. ואין זה דומה לאומר 'ערך פלוני עלי',
 60 שאין מוכח שהתכוין לערך מסוים, שהרי אין הכל יודעים את שנותיו
 61 של אותו פלוני, ולכן הוא נידון בהשג יד. מביאה הגמרא גירסא
 62 הפוכה בתירוחן זה: **אִיכָא דְאָמְרֵי** – יש שאמרו תירוחן זה בלשון אחר,
 63 **אָמַר רַב נְחֶמְיָא אָמַר רַבָּה בְּרַב אֲבוּהִי**, 'בערבך' מלמד שאף ערך סתם
 64 נידון ב'השג יד'. שואלת הגמרא: **פְּשִׁימָא** – הלא פשוט הוא שנידון
 65 בהשג יד ככל ערך. ומשיבה: **מָהוּ דְתִימָא** – שמא תאמר שהאומר
 66 ערך סתם הרי הוא **בְּמִפְרָשׁ דְּמֵי** – כאילו פירש 'הרי עלי שלשה
 67 שקלים', ואין שייך להעריכו בהשג יד, לכן **קָמַשְׂמַע לָן** – מלמדנו
 68 הפסוק שאף ערך סתם נידון בהשג יד.
 69 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: **דְּבָר אַחַר**, 'בערבך' מלמד
 70 **שְׁעָרָךְ בּוּלֹז הוּא נֹתֵן** – חייב רק כשהעריך את כל הנערך, ו**אֵינִי**
 71 **נֹתֵן עָרְךָ דְּמֵי אַכְרִים** – ואינו מתחייב כשאמר 'ערך ידי עלי'. מקשה
 72 הגמרא: **וְהָא אִפִּיקְתִּיהּ לְעָרְךָ סָתָם** – הרי הברייתא לעיל הוציאה
 73 את תיבת 'בערבך' לרבות ממנה ערך סתם, והיאך היא לומדת ממנה
 74 דין נוסף. משיבה הגמרא: **קָרִי בִיה 'עָרְךָ' 'בְּעָרְכֵךְ'** – יכול היה הפסוק
 75 לכתוב 'ערך', והיה משמע לרבות ערך סתם, וכתב 'ערךך' להוסיף
 76 לדרוש דרשה זו.
 77 מוסיפה הברייתא: כיון שנתמעט שאין ערך לאברים, **יְבֹלֵל הֵיית**
 78 **לְפָרֵשׁ שְׂאֵנִי מוֹצִיא אֶפְלוֹ דְּכָר** (אבר) **שֶׁהִנְשַׁמָּה תְלוּיָהּ בּוֹ**,
 79 **שֶׁהָאֹמֵר 'עָרְךָ רָאשֵׁי עָלִי' לֹא נִתְחַיֵּב**, תלמוד לומר 'נְפִשְׁתָּ',
 80 **שֶׁהָעָרְךָ תְלוּיָהּ בְּנַפְשׁ**, והמעריך אבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך
 81 כולו.
 82 הגמרא מבארת את המשך הברייתא, שלמדה מ'**נְפִשְׁתָּ**' שאפשר
 83 להעריך רק את מי שנפשו בו, **וְלֹא אֵת הַמֵּת**. מקשה הגמרא: **וְהָא**
 84 **אִפִּיקְתִּיהּ** – והרי הוצאת תיבה זו ללימוד אחר, לרבות אבר
 85 שהנשמה תלויה בו. משיבה הגמרא: **קָרִי בִיה 'נְפִשׁ' 'נְפִשְׁתָּ'** – יכול
 86 היה הפסוק לכתוב 'נפש', לרבות אבר שהנשמה תלויה בו, וכתב
 87 'נפשות' ללמד עוד דין, והיינו להוציא את המת.
 88 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: כיון שלמדנו שלמת אין ערך,
 89 **אִם כֵּן אֹצִיא רַק אֵת הַמֵּת וְלֹא אֹצִיא אֵת הַחַיִּים**, שכן גוסס הוא
 90 בכלל 'נפש', לכן תלמוד לומר (ויקרא כו ח) **וְהָעֵמִידוּ לְפָנַי הַכְּהֹן**
 91 **וְהָעִירָךְ אֹתוֹ הַכְּהֹן**, שכל שאפשר להעמידו לפני הכהן שיעריכונו יש
 92 לו ערך, וכל שאי אפשר להעמידו (כגון גוסס) אין לו ערך. מקשה
 93 הגמרא: **אִי הָכֵי** – אם כך, **מֵת נְמִי תִפְסֹק לִי** – גם מת עצמו נלמד
 94 מ'**וְהָעֵמִידוּ** וגו' **וְהָעִירָךְ**, שהרי גם מת אי אפשר להעמיד, ומדוע
 95 נצרכה הברייתא למעט מ'נפשות'. משיבה הגמרא: **הָכֵי נְמִי** – אכן
 96 כך, מת מתמעט מכאן, ולא מ'נפשות'. **וְאֵלֵא 'נְפִשׁ' 'נְפִשְׁתָּ' לְמָה לִי**
 97 **– מְדוּעַ נִכְתַּב 'נְפִשְׁתָּ' וְלֹא רַק 'נְפִשׁ'**. התשובה בדבר היא **בְּדַבְרֵינֵינוּ**
 98 **לְמִימַר קָמֵן** – כמו שרצוננו לומר להלן, שהפסוק נצרך לרבות מנוול
 99 ומוכה שחין.
 100 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: **דְּבָר אַחַר**, תיבת 'נְפִשְׁתָּ'
 101 נצרכת בלשון רבים, שאם היה כתוב 'נפש' היה משמע שאין לי **אֵלֵא**
 102 **אִם אֶחָד שֶׁהָעִירָךְ אָדָם אֶחָד**, אך **אֶחָד שֶׁהָעִירָךְ מֵאָה**, מִנֵּין
 103 שמתחייב בערך כולם, תלמוד לומר 'נְפִשְׁתָּ' בלשון רבים.
 104 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: **דְּבָר אַחַר**, 'נְפִשְׁתָּ' נצרך, שאם
 105 היה כתוב **אִישׁ כִּי יִפְלֵא נָדַר בְּעֶרְכָךְ נֶפֶשׁ**, היה משמע שאין לי **אֵלֵא**
 106 **אִישׁ שֶׁהָעִירָךְ בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה**, שנתחייב. אך **אִשָּׁה שֶׁהָעִירָךְ**
 107 **אִישׁ**, ו**אִשָּׁה שֶׁהָעִירָךְ אִשָּׁה**, מִנֵּין שמתחייבת, תלמוד לומר
 108 **'בְּעָרְכֵךְ נְפִשְׁתָּ'**, לומר שכל נפש יכולה להעריך.
 109 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: **דְּבָר אַחַר**, 'נְפִשְׁתָּ' בלשון
 110 רבים נצרך **לְהִבְיָא** (לרבות) **שֶׁמְנוּחָל וּמוֹכָה שְׁחִין נְעֵרְכִים**, שכן היה
 111 מקום למעט מהיקש 'נדר בערבך' כמבואר לעיל. מקשה הגמרא:
 112 **וְהָא אִפִּיקְתִּיהּ לְהִנָּךְ** – והרי כבר הוצאת תיבת 'נפשות' לרבות אחד
 113 שהעריך מאה ואשה שהעריכה. משיבה הגמרא: **הִנָּךְ לֹא צְרִיכֵי**
 114 **קָרָא** – דרשות אלו אינן צריכות את הפסוק 'נפשות', **מֵאֵי מַעֲמָא**
 115 **אינן צריכות, שְׁקוּל הוּא וְיִבְזָאוּ בּוֹלָם**, כלומר, די בתיבת 'נפש'
 116 ללמד שלש דרשות אלו, אבר שהנשמה תלויה בו ואחד שהעריך

1 אילו היה נאמר 'איש כי יפליא נדר בערבך נפש', הייתי אומר שאין
 2 לי ללמוד **אֵלֵא אִישׁ שֶׁהָעִירָךְ בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה**, שמתחייב, אך
 3 **אִשָּׁה שֶׁהָעִירָךְ אִישׁ** או **אִשָּׁה שֶׁהָעִירָךְ אִשָּׁה**, מִנֵּין שמתחייבת.
 4 תלמוד לומר – מלמדנו הפסוק **'בְּעָרְכֵךְ נְפִשְׁתָּ'**, שכל נפש יכולה
 5 להעריך.
 6 דורשת הברייתא עוד: **דְּבָר אַחַר**, תיבת 'נְפִשְׁתָּ' באה לרבות גם
 7 מְנוּחָל – מטוהף ומוכה שחין – או מוכה שחין, נערכים, שְׁכֵן יְבֹלֵל
 8 היית לדרוש את ההיקש (ויקרא כו ב) **'נָדַר בְּעָרְכֵךְ'** ללמד שהוקשו
 9 ערכין לנדר של דמים, ולכן כל מי שישנו פְּרִשְׁתָּ נדרי דמים ישנו
 10 גם פְּרִשְׁתָּ עָרְכֵיךְ וכל שֵׂאֵינוּ בְּנֵדֵי דְּמֵים אֵינוּ בְּעָרְכֵיךְ, ומנוול
 11 ומוכה שחין, שאין להם דמים שכן אין אדם רוצה לקנות עבד מאוס
 12 כזה, גם ערך אין להם, לכן תלמוד לומר 'נְפִשְׁתָּ', שלכל נפש יש
 13 ערך.
 14 דורשת הברייתא עוד: מה שנאמר (ויקרא כו ג) **'וְהָיָה עָרְכֵךְ'** בא
 15 לרבות מוֹמְטוֹם וְאִנְדְרוּגִינוֹם לְדָמִים, שהאומר עליהם 'דמיו עלי'
 16 חייב, ונצרך לזה ריבוי, שְׁכֵן יְבֹלֵל היית לדרוש את ההיקש 'נָדַר
 17 בְּעָרְכֵךְ' ללמד שכל שֵׂאֵינוּ בְּעָרְכֵיךְ וְשֵׂאֵינוּ בְּדָמִים וְכָל שֵׂאֵינוּ בְּעָרְכֵיךְ
 18 אֵינוּ בְּדָמִים, וטומוטום ואנדרוגינוס שאינם נערכים (כמבואר להלן)
 19 אין להם דמים, תלמוד לומר 'וְהָיָה', לרבותם לדמים. ומהיכן למדנו
 20 שאין להם ערך, שנאמר לגבי ערכין **'עָרְכֵךְ הַזֶּכֶר'**, ללמד זכר ולא
 21 מוֹמְטוֹם וְאִנְדְרוּגִינוֹם, שאינם נערכים בערך זכר. ועדיין יבול היית
 22 לומר שלא יהו נערכים בְּעָרְךָ אִישׁ אֶבֶל וְהָיוּ נְעֵרְכִים בְּעָרְךָ אִשָּׁה,
 23 לכן תלמוד לומר (שם כו ג-ד) **'וְהָיָה עָרְכֵךְ הַזֶּכֶר וְגו'** ו**אִם נִקְבָּה**
 24 **הָיָא**, שרק לזכר ונדאי ולנְקֵבָה ונדאי יש ערך, ו**לֹא לְמוֹמְטוֹם**
 25 **וְאִנְדְרוּגִינוֹם**.
 26 הגמרא מבארת את כל דברי הברייתא: **אָמַר מַר** – שנינו בתחילת
 27 הברייתא (לעיל ע"א) שתיבת 'בְּעָרְכֵךְ' באה לרבות שהמעריך עָרְךָ
 28 סָתָם, שלא העריך אדם מסוים אלא אמר סתם 'הרי עלי ערך', חייב.
 29 מבררת הגמרא: **מֵאֵי עָרְךָ סָתָם** – מהו חיובו של מי שהעריך ערך
 30 סתם. ומשיבה: **דְּתִנָּיָא בְּרִיתָא**, הָאֹמֵר עָרְךָ סָתָם עָלַי, נֹתֵן
 31 להקדש פְּחָחוּת שְׁבַעֲרָבִין – כמו הערך הקטן ביותר שבפרשת ערכין,
 32 ו**כִּמְחָה הוּא הַפְּחוּת שְׁבַעֲרָבִין**, שְׁלִשֶׁת שְׁקָלִים, שזוהו ערך נקבה מבת
 33 חודש ועד חמש שנים.
 34 שואלת הגמרא: מנין לנו שמתחייב כפחות שבערכין, ו**אִיכָא** – שמא
 35 יש לומר שיתחייב כערך הגדול ביותר שבפרשת ערכין, דהיינו
 36 **חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים**, שהוא ערך הזכר מכן עשרים ועד בן ששים שנה.
 37 משיבה הגמרא: **תְּפִשְׁתָּה מְרוּבָה לֹא תְּפִשְׁתָּה** – אם אתה תופס את
 38 המרובה, שערך סתם הוא חמישים שקלים, אין דין זה ודאי בידך,
 39 שכן יש להקשות עליו שהיה לך לתפוס את המועט, אך **תְּפִשְׁתָּה**
 40 **מוֹעֵט תְּפִשְׁתָּה** – אם אתה תופס את המועט, שערך סתם הוא שלשה
 41 שקלים, דין זה ודאי הוא בידך, שאף המוקשה לך שהיה לך לתפוס
 42 את המרובה, הרי אינו חולק על המועט שתפסת, אלא רק מבקש
 43 להוסיף עליו. שואלת הגמרא: כיון שיש לנו לתפוש את המועט,
 44 ו**אִיכָא** – אמור שפחות שבערכין הוא שְׁקָל אֶחָד, דְּכֵתִיב (ויקרא כו
 45 כה) **'וְכָל עָרְכֵךְ יִהְיֶה בְּשִׁקְל הַקֶּדֶשׁ'**, שיש ערך שהוא שקל אחד.
 46 משיבה הגמרא: הפסוק **הָהוּא בְּהִשָּׁן יָד הוּא דְּכֵתִיב**, כלומר, ערך
 47 זה נאמר רק באופן שאין משגת יד המעריך ליתן את מה שהעריך,
 48 שאז מעריך הכהן את חיובו לפי מה שמשגת ידו לתת, ומלמד הפסוק
 49 שמכל מקום אין ערך זה יכול להיות פחות משקל.
 50 מקשה הגמרא: ו**אֵלֵא** מאחר שיש סברא לפרש ערך סתם כפחות
 51 שבערכין (תפשת מרובה לא תפשת וכו'), קָרָא – הפסוק 'בערבך'
 52 לְמָה נִצְרָךְ לִי לְחִיב עָרְךָ סָתָם, הרי ודאי שחייב לתת כפי שדבריו
 53 מתפרשים. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב נְחֶמְיָא אָמַר רַבָּה בְּרַב אֲבוּהִי**,
 54 'בערבך' נצרך לומר שהמעריך ערך סתם אֵינוּ נִידוּן בְּהִשָּׁן יָד, אלא
 55 אף אם אין ידו משגת לתת שלשה שקלים, אין הכהן מעריכו בפחות
 56 מזה. ו**מֵאֵי מַעֲמָא** – ומהו הטעם שאינו נידון בהשג יד, שכן האומר
 57 ערך סתם הרי הוא **בְּמִפְרָשׁ דְּמֵי** – כאילו פירש 'הרי עלי שלשה
 58 שקלים', שהרי הוא יודע שהערך הקצוב הקטן ביותר הוא שלשה

16 שְׁזַהְרָנוּ מִלְמַנְוֵעַ הַמְשָׁפוֹן מִבְּעָלְיוֹ בְּשַׁעַה שֶׁהוּא
 17 צָרִיף לוֹ, אֲלֵא נַחְזִיר לוֹ כְּלִי-יּוֹם בְּיוֹם וּכְלִי-לֵילָה
 18 בְּלֵילָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הַמְשָׁנָה (בבא מציעא פרק ט
 19 משנה ג): "מַחְזִיר אֶת-הַכֶּר בְּלֵילָה וְאֶת-הַמַּחְרָשָׁה
 20 בְּיוֹם". וְהֵלֵאוּ שֶׁבֶּא בְּעֵנִין זֶה הוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
 21 "לֹא תִשְׁכַּב בְּעֵבְטוֹ" (שם, יב). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת
 22 כי תצא שם): "לֹא תִשְׁכַּב וְעֵבְטוֹ עִמָּךְ". אֲלֵא
 23 מַחְזִיר לוֹ מֵה-שָׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלַעְדָּיו (אין לוֹ
 24 תחליף לשימוש) מִחֲמַת עֵנְיוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֶּאָר וְאָמַר:
 25 "כִּי הוּא כְּסוּתָה לְכַדָּה הוּא שְׁמָלְתוֹ לְעָרוֹ" (שמות
 26 כב, כו), וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מְצָנָה זֹו בְּפָרֶק ט'
 27 מִבְּבֵא מְצִיעָא (שם).

1 לֵילָה שֶׁאֲתָהּ מַחְזִיר לוֹ כְּלִי-לֵילָה מִנֵּי? תִּלְמוּד
 2 לומר: הֵשֵׁב תִּשְׁיב לוֹ אֶת-הָעֵבוֹט (המשכון) כְּבּוֹא
 3 הַשֶּׁמֶשׁ (דברים כד, יג) מִפְּאֵן אָמְרוּ: מִמְשָׁפְנֵי
 4 כְּסוּת יוֹם בְּלֵילָה וּכְסוּת לֵילָה בְּיוֹם וּמַחְזִירִין
 5 כְּסוּת יוֹם בְּיוֹם וּכְסוּת לֵילָה בְּלֵילָה. וּכְבָר נִתְבָּאָר
 6 בְּגִמְרָא מְכוּת (טו). שֶׁאָמְרוּ: "לֹא-תִבֵּא אֶל-בֵּיתוֹ
 7 לְעֵבֵט עֵבְטוֹ" (שם, י) — הוּא לָאוּ שְׁנַתֵּק לְעֵשֶׂה
 8 (המקיים את ה"עשה", מנתק ומבטל את הלאו),
 9 וְשֶׁהָעֵשֶׂה הוּא אָמְרוּ: "הֵשֵׁב תִּשְׁיב לוֹ אֶת-
 10 הָעֵבוֹט". וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת כי-תצא שם): "הֵשֵׁב
 11 תִּשְׁיב — מִלְּמַד שֶׁמַּחְזִיר לוֹ כְּלִי יוֹם בְּיוֹם, וּכְלִי
 12 לֵילָה בְּלֵילָה: סְגוּס (שמיכת צמר) בְּלֵילָה,
 13 וּמַחְרָשָׁה בְּיוֹם". וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מְצָנָה זֹו
 14 בְּפָרֶק ט' מ' (בבא מציעא קיג).
 15 הַמְצָנָה הַמְשָׁלִימָה מֵאֲתִים וְאֶרְבָּעִים — הָאֲזַהְרָה

המשך ביאור למס' ערכין ליום שלישי עמ' ב

1 לָךְ, לֹא מְכַר אֱלֵא רֹאשָׁה שֶׁל פְּרָה, וְלֹא עוֹד, אֱלֵא אֶפִּילוֹ בִּאֹמֵר
 2 'רֹאשׁ פְּרָה זֹו הִקְדַּשׁ', אֵינִי לְהַקְדִּישׁ אֱלֵא אֶת רֹאשָׁהּ. וְאָמַר רַב פִּפְא,
 3 טעם החילוק בין פרה לבין עבד וחמור, דְּהָא מְזַבְּנֵין יִישָׁא דְתוֹרָא
 4 בְּבֵי טַבְּחָא — שהרי ראש פרה הוא דבר הנמכר בפני עצמו בבית
 5 המטבחים, ואם כן ודאי כוונתו למכור ולהקדיש רק את הראש, אך
 6 ראש עבד או חמור אין דרך למכור, וודאי כוונתו למכור ולהקדיש
 7 חציו. מסיים אביי את הקושיא: וְהָא הָמּוֹר וּפְרָה לִיתְנָהוּ — אינם
 8 בְּעֵרְכִין, וּמְבּוֹאָר כַּאֵן שֶׁאֵינִי הֵם בְּדִין נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ, שֶׁהֵרִי אִם הוּוּ
 9 בְּדִין זֶה הִיָּה הַמְקַדֵּשׁ אֶת רֹאשָׁם מִתְחַיֵּב בְּדַמֵי כּוֹלֵם. מְשִׁיב רַבָּא
 10 לֵאבִי: וְלִיטְעָמֵיךְ — ואף לשיטתך, שמי שישנו בערכין נידון בכבודו
 11 ומי שאינו בערכין אינו נידון בכבודו, הִיָּקְשֵׁי לָךְ מִדִּין עֶבֶד שֶׁהוֹחֵר
 12 בְּבִרְיִיתָא שֶׁהִבְאֵת, דְּאִיתִּיהּ — שישנו בְּעֵרְכִין (ב). וְאֵינִי נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ
 13 כְּמְבּוֹאָר בְּבִרְיִיתָא שֶׁלֹּא חָל הַהַקְדֵּשׁ עַל כּוֹלּוֹ. אֱלֵא וְדֹאֵי קוּשִׁיא זֹו
 14 וְכֵן קוּשִׁיתֵךְ לֹא קוּשִׁיא, שֶׁכֵּן הָא — מה ששינו שֶׁאֵינִי עַבְד חָמוֹר וּפְרָה
 15 נִידוֹנִים בְּכַבּוּדֵם, זֶהוּ בְּקִדְשֵׁי מוֹבְחָ — כשהקדיש ראש עבד (או חמור)
 16 זֶה לְדַמֵי עוֹלָה, וְהָא — מה שפירשתי בביריתא לעיל שאף מי שאינו
 17 בְּעֵרְכִין (כטומטום ואנדרוגינוס) נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ זֶהוּ בְּקִדְשֵׁי בֵּית הַבֵּית
 18 — שאמר 'דמי ראש טומטום זה לבדק הבית', שֶׁכֵּן הַפְּסוּק 'נִפְשׁוֹת'
 19 שֶׁמִּמֶּנּוּ לְמַדְנּוּ לְעִיל אֶת דִּין נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ, כְּתוּב לִגְבֵי עֵרְכִין שֶׁהֵם
 20 קְדְשֵׁי בֵּית הַבֵּית, וְלִכֵּן אִף הַדִּין שֶׁבְּנִדְרִים נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ הוּא רַק בְּנִדְרֵי
 21 בְּדַק הַבֵּית.
 22 מְקַשָּׁה אַבִּי עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל רַבָּא: בְּמֵאֵי אֹקִימָתָה — היאך העמדת
 23 אֶת בְּרִייתָא 'ראש עבד זה וכו', בְּקִדְשֵׁי מוֹבְחָ, אִם כֵּן אֵימָא סִפְא
 24 — אמור ופרש את הסיפא של ברייתא זו, ששינוי זֶה, וְלֹא עוֹד אֱלֵא
 25 אֶפִּילוֹ אָמַר 'רֹאשׁ פְּרָה זֹו הִקְדַּשׁ', אֵינִי לְהַקְדִּישׁ בַּהּ אֱלֵא רֹאשָׁהּ,
 26 וְאִם אֲכַן מְדוּבָר שֶׁהַקְדִּישׁ רֹאשָׁה לְמוֹבְחָ, אֲמַא — מדוע אין להקדיש
 27 בַּהּ אֱלֵא רֹאשָׁה, הִרִי צָרִיךְ לְהוֹיֵת הַדִּין שֶׁתְּפָשׁוּט קְדוּשָׁה בְּכוֹלָה —
 28 בְּכַל הַפְּרָה, שֶׁהִרִי פְּרָה רֹאוּיָה לְהַקְרִבָּה, וְכִי לֹא תִּנְיָא — האם לא
 29 שִׁנְיָנו בְּבִרְיִיתָא, הָאֹמֵר

1 מאה ואשה שהעריכה, וגם אין צריך לכך ג' פעמים 'נפש' שכן
 2 הדרשות שקולות בשהו ויש ללמוד את שלשתן מתיבת 'נפש' אחת,
 3 ולכן כִּי אֵיבְרִיךְ קָרָא — מה שנצרך 'נפשות' לרבות שיש ערך
 4 לְמַנְוִל וּמוֹבְחָ שֶׁהֵינִי הוּא דְאֶצְטְרִיךְ.
 5 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: 'וְהִיָּה עֵרְכֵךְ' בֵּא לְרִבּוֹת
 6 טוֹמְטוּס וְאֶנְדְרוֹגִינוּס לְדָמִים, שֶׁהֵם נִידְרִים אִף שֶׁאֵינִים נִעְרִכִים,
 7 וְאֵינִים מִתְמַעֲטִים מִהִיקֵשׁ 'נדר בערך' כְּמְבּוֹאָר לְעִיל. מְקַשָּׁה אֲנִימָא:
 8 דְמִים לְמָה לִי קָרָא — מדוע נצרך פסוק לחייב את האומר עליו 'דמי
 9 עלי', הִרִי אִף אִם לֹא הָיָא דִּינוֹ אֱלֵא כְּדֵי דִיקְלָא — דקל, יש לנווד
 10 לְהַתְחַיֵּב בְּדַמֵי, שֶׁהִרִי אֵילוֹ אָמַר 'דְּמֵי דִיקְלָא עלי, מִי לֹא יְהִיב —
 11 הֵאֵם אֵינוֹ נוֹתֵן, וְדֹאֵי שְׂדִין טוֹמְטוּס וְאֶנְדְרוֹגִינוּס אֵינוֹ גְּרוּעַ מִדִּין דְּקַל,
 12 שְׁנִידָר אִף שֶׁאֵינוֹ נִעְרָךְ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבָּא, הַפְּסוּק אֲנִימָם
 13 לֹא נִצְרָךְ לְלַמַּד שֶׁנִּידְרִים, אֲלֵא לומר שְׁנִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ — שמי שנדר
 14 דְּמִי אֶחָד מֵאֲבִרְיָהִם שֶׁכְּבוּדֵם תְּלוּי בּוֹ, כְּלוֹמֵר שֶׁהִנְשַׁמָּה תְּלוּיָה בּוֹ,
 15 כְּגוֹן שֶׁאֲמַר 'דמי ראש טומטום (או אנדרוגינוס) זה עלי', נִתְחַיֵּב בְּדַמֵי
 16 כּוֹלּוֹ. וְנִצְרָךְ לִזְה פְּסוּק, שֶׁכֵּן סֵלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא — היה עולה
 17 בְּדַעְתָּךְ לומר שְׁכִינֵן שֶׁנִּידָר בְּעֵרְכֵךְ' כְּתִיב, הַקִּישׁ הַכְּתוּב נִדְרִים
 18 לְעֵרְכִין, שֶׁכְּמוֹ שֶׁבְּעֵרְכִין נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ כֵּךְ בְּדַמֵי נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ, וְאִם
 19 כֵּן כֹּל שֶׁשִּׁנְיָנו בְּפִרְשַׁת עֵרְכִין יִשְׁנוּ בְּדִין שְׁנִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ בְּנִדְרִים וְכֹל
 20 שֶׁאֵינוֹ בְּעֵרְכִין (כְּגוֹן הַפְּסוּקֵם וְאֶנְדְרוֹגִינוּס) אֵינוֹ נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ
 21 בְּנִדְרִים, לְכֵן מְלַמַּד הַפְּסוּק שֶׁאִף מִי שֶׁאֵינוֹ בְּעֵרְכִין (כְּטוֹמְטוּס
 22 וְאֶנְדְרוֹגִינוּס), נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ בְּנִדְרִים.
 23 אַבִּי מְקַשָּׁה עַל דְּבִרֵי רַבָּא: אָמַר לִיה אַבִּי לְרַבָּא, וְדִלָּא אִיתִיָּה —
 24 וְכִי נִידוֹן בְּכַבּוּדוֹ, וְהִתְנַיָּא — והרי שינוי
 25 בְּבִרְיִיתָא, הָאֹמֵר 'רֹאשׁ עֶבֶד זֶה שְׁלִי הִקְדַּשׁ', הִרִי הוּא וְהַבְּעֵלִים
 26 וְהַקְדֵּשׁ שֶׁתְּפָשִׁין בּוֹ בְּעַבְד, כְּלוֹמֵר חָל הַהַקְדֵּשׁ עַל חֲצִיו. וְהָאֹמֵר
 27 לְחִבְרֵי 'רֹאשׁ עֶבֶד זֶה מְכּוּר לָךְ', מְשַׁמְנֵין בִּינֵיהֶם — עוֹשִׂים שׁוּמָא
 28 כְּמָה שׁוֹה הַעֲבֵד וְיַחְלֹק דְּמִיו. וְכֵן הָאֹמֵר 'רֹאשׁ הָמּוֹר זֶה הִקְדַּשׁ',
 29 הִרִי הוּא וְהַבְּעֵלִים וְהַקְדֵּשׁ שֶׁתְּפָשִׁין בּוֹ, וְהָאֹמֵר לְחִבְרֵי 'רֹאשׁ
 30 הָמּוֹר זֶה מְכּוּר לָךְ', מְשַׁמְנֵין בִּינֵיהֶם. אִךְ הָאֹמֵר 'רֹאשׁ פְּרָה זֹו מְכּוּר